

Δοκίμιο

Το δοκίμιο είναι ένα ιδιαίτερο γραμματειακό είδος του πεζού λόγου, με μέση έκταση, που πραγματεύεται μια ευρεία ποικιλία θεμάτων (φιλολογικά, φιλοσοφικά, επιστημονικά, θέματα της καθημερινής ζωής, της τέχνης, της πολιτικής, της κοινωνιολογίας).

Η επικοινωνιακή ταυτότητα του δοκιμίου γίνεται φανερή από την ύπαρξη του **πομπού**, του **δέκτη**, του συγκεκριμένου **είδους λόγου**, της **θεματικής** και του **σκοπού**.

Χαρακτηριστικά

Περιεχόμενο	Ποικίλη θεματογραφία που διερευνάται μέσα από την προσωπική-υποκειμενική σκοπιά του συγγραφέα . Δεν στέκεται στο επικαιρικό και το προσωρινό, αλλά (και όταν συμβαίνει κάτι τέτοιο) ανάγεται στο μόνιμο και το γενικό. Από τη λεπτομέρεια προχωρά στη γενική θεώρηση και εποπτεία.
Συγγραφέας – Πομπός	Συντάσσεται από κάποιον (διακεκριμένο) άνθρωπο των τεχνών, των γραμμάτων ή της επιστήμης , με ευρεία καλλιέργεια, βαθιά και πλούσια πείρα ζωής, ουσιαστικό προβληματισμό, διεισδυτικό πνεύμα και ικανότητα εποπτείας, καλαισθησία.
Δέκτης	Το ευρύ κοινό, ο μέσος μορφωμένος άνθρωπος που δεν διαθέτει, όμως, εξειδικευμένες γνώσεις και πληροφόρηση για το θέμα.
Τρόποι πειθούς	Όλοι οι τρόποι πειθούς, ανάλογα με την περίπτωση.
Σκοπός	Το δοκίμιο αποτελεί απόπειρα προσέγγισης ενός θέματος. Ο δοκιμιογράφος θέτει κάποια ερωτήματα και, επιστρατεύοντας τις γνώσεις, τις σκέψεις και την εμπειρία του, προσπαθεί να δώσει στα ερωτήματα αυτά μια επαρκή, έστω και προσωρινή, απάντηση. Εκφράζει παρατηρήσεις, σκέψεις και συναισθήματα, προσπαθεί να ερμηνεύσει εκλαϊκεύοντας ένα θέμα, περιδιαβαίνει ελεύθερα στον χώρο των ιδεών. Απώτερος στόχος του είναι να εκθέσει τις ιδέες του, να μοιραστεί τον προβληματισμό του με τον αναγνώστη. Επιδιώκει, λοιπόν, με το κείμενό του να πληροφορήσει τον αναγνώστη, να τον ενημερώσει, να τον προβληματίσει, να τον πείσει, να τον διδάξει, δηλαδή, με την ευρύτερη έννοια. Ο δοκιμιογράφος, ωστόσο, δεν απευθύνεται μόνο στη νόηση αλλά και στον συναισθηματικό κόσμο του αναγνώστη, επιζητεί, δηλαδή, να τον συγκινήσει και να τον τέρψει.
Δομή	Άλλοτε: αυστηρή, λογική οργάνωση-διάρθρωση και διευθέτηση των ιδεών. Τριμερής δομή: α. Πρόλογος (θέμα, θέση) – β. Κύριο θέμα (επιχειρηματολογία – αποδεικτικό υλικό) και γ. Επίλογος (συγκεφαλαίωση-συμπέρασμα). Άλλοτε: χαλαρή δομή, ελεύθερη περιήγηση στον χώρο των ιδεών και συνειρμικές συνδέσεις, μεγαλύτερη σημασία στην ύφανση του λόγου. Πάντοτε, όμως, υπάρχει ένα σταθερό θεματικό κέντρο γύρω από το οποίο περιστρέφονται όλες οι επιμέρους ιδέες.
Γλώσσα	Λεξιλογικός πλούτος, λόγια στοιχεία, λέξεις δηλωτικές αφηρημένων εννοιών, Υποτακτική σύνδεση και άλλα στοιχεία που δηλώνουν την παιδεία και τη στοχαστικότητα του συγγραφέα. Αλλά και διάσπαρτα στοιχεία του καθημερινού προφορικού λόγου.
Ύφος	Το ύφος είναι απολύτως προσωπικό, έχει τη σφραγίδα του δοκιμιογράφου, επειδή είναι προϊόν προσωπικής πνευματικής και αισθητικής ωριμότητας. Άλλοτε: επίσημο, σοβαρό, αυστηρό, επιστημονικό. Άλλοτε: οικείο, άμεσο, γλαφυρό, ελεύθερο, λογοτεχνικό, ποιητικό, συναισθηματικά φορτισμένο.

Η πειθώ στο δοκίμιο

Η πειθώ είναι ένας από τους συνηθέστερους στόχους των δοκιμιογράφων. Ακόμη και όταν επιδιώκουν την ελεύθερη περιδιάβαση στον χώρο των ιδεών ή την τέρψη, δεν παύουν, έστω και έμμεσα, να αποβλέπουν στην πειθώ. Το εγγενές, εξάλλου, διδακτικό ύφος των περισσότερων δοκιμίων δεν εξωθείται ποτέ στα όρια της ανοιχτής κατήχησης, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, στη ρητορική (εκκλησιαστική, πολιτική κ.ά.). Ο δοκιμιογράφος δεν μας δίνει ποτέ εντολές, δεν μας καλεί ευθέως (ρητά) να κάνουμε κάτι ούτε μας εγκαλεί, αν δεν το κάνουμε. Η όποια διδακτική τάση και διάσταση του δοκιμίου εκδιπλώνεται έμμεσα, ήπια, παραινετικά. Ο δοκιμιογράφος μάς παιδεύει, καλλιεργώντας την ευαισθησία μας, πλουτίζοντας τις γνώσεις μας, οξύνοντας την κρίση μας, βαθαίνοντας τον προβληματισμό μας. Στο δοκίμιο, οι όποιες αξιολογικές κρίσεις και απόψεις δεν κατατίθενται με τη μορφή νόμων, δογματικών αρχών που πρέπει να ακολουθηθούν, αλλά ως προβληματισμοί και προτάσεις, που βρίσκονται πάντα υπό συζήτηση και αμφισβήτηση. Εξάλλου, ο ίδιος ο όρος «δοκίμιο», δηλαδή δοκιμή, το επιβεβαιώνει.

Η γλώσσα του δοκιμίου

Η γλώσσα του δοκιμίου υπακούει σε μια λογιότερη γραμματική που ταιριάζει στον επιστημονικό ή τον στοχαστικό λόγο.

Υπάρχουν:

- διάφορες τεχνικές ομαλής ή φυσικής μετάβασης και συνοχής (π.χ. συνεκτικά μόρια και εκφράσεις, φράσεις-γέφυρες).
- εκφραστικά μέσα, που χαρακτηρίζουν έναν περισσότερο επιστημονικό λόγο. Για παράδειγμα: μόρια και εκφράσεις που φανερώνουν ορισμένη στάση του συγγραφέα απέναντι στο θέμα του και την αλήθεια των λεγομένων (πιθανώς, ενδεχομένως, βεβαίως κ.λπ.), εκφράσεις που φανερώνουν την οπτική γωνία του για τα γραφόμενα (επιρρήματα του τύπου «κοινωνικά», «πολιτικά», «νομικά» κ.λπ.), λέξεις που δείχνουν την πρόθεση του δοκιμιογράφου να αναδιατυπώσει τη θέση του (αναλυτικά, συμπερασματικά κ.λπ.).
- γλώσσα δηλωτική (κυριολεκτική) ή συνυποδηλωτική (μεταφορική), ανάλογα με τον σκοπό του συγγραφέα.
- λεξιλόγιο αφηρημένο, αλλά και με στοιχεία προφορικότητας στην έκφραση και κάποια

οικειότητα, στοιχεία τα οποία οφείλονται στη διάθεση του δοκιμιογράφου να επικοινωνήσει άμεσα με τον αναγνώστη.

Η σύνταξη χαρακτηρίζεται από:

- τη σύνθετη δομή των προτάσεων,
- τη μεγαλύτερη χρήση του υποτακτικού λόγου, σε αντίθεση με τον παρατακτικό λόγο,
- την επιγραμματική και αποφθεγματική διατύπωση των απόψεων, καταστάλαγμα ώριμου στοχασμού.

Η συχνότητα με την οποία παρουσιάζονται τα παραπάνω χαρακτηριστικά ποικίλλει, ανάλογα με το ύφος του κάθε δοκιμιογράφου. Έτσι, ενώ τα δοκίμια του Ευάγγελου Παπανούτσου έχουν μάλλον επιστημονική και λογοκρατική διατύπωση, τα δοκίμια του Άγγελου Τερζάκη, του Γιώργου Θεοδοκά και του Γιώργου Σεφέρη έχουν συνήθως πιο λογοτεχνική διατύπωση.

Οργάνωση Δοκιμίου

Βασική δομή ενός δοκιμίου

Ο τρόπος οργάνωσης και διάρθρωσης ενός δοκιμίου παρουσιάζει πολυμορφία. Ωστόσο, διακρίνουμε έναν βασικό τρόπο σύνθεσης, κοινό σε όλα τα δοκίμια. Η δομή ενός δοκιμίου αποτελείται από τρία μέρη: Πρόλογος, Κύριο μέρος και Επίλογος ή με άλλη ορολογία: Έκθεση, Ανάπτυξη και Συμπέρασμα. Η δομή αυτή είναι αυστηρή στο αποδεικτικό δοκίμιο και πιο χαλαρή, ελεύθερη και συνειρμική στο στοχαστικό.

• Πρόλογος

Ο συγγραφέας εκθέτει το θέμα του, την προβληματική, με στόχο να προκαλέσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Συνεχίζει, στην ίδια ή σε διαφορετική παράγραφο, με την κύρια ή κατευθυντήρια ιδέα, που αποτελεί και τη θέση του πάνω στο θέμα που καλείται να αναπτύξει στο κύριο μέρος του δοκιμίου. Ο πρόλογος, ανάλογα με τον σκοπό του συγγραφέα και τη φύση του θέματος, μπορεί να αρχίζει με:

α) διασάφηση των εννοιών του θέματος, β) γενική διαπίστωση, γ) ερώτηση, δ) σύγκριση, ε) ανέκδοτο, στ) επεισόδιο ή περιστατικό. Ο πρόλογος πρέπει να διατυπώνεται με σαφήνεια, ακρίβεια και συντομία, ώστε να μην απομακρύνεται από το θέμα, αλλά και να προετοιμάζει κατάλληλα τη μετάβαση στο κύριο μέρος του δοκιμίου.

• Κύριο μέρος

Στο κύριο μέρος ο συγγραφέας/δοκιμιογράφος εκθέτει το υλικό που διαθέτει και αναπτύσσει τεκμηριωμένα την κύρια ιδέα ή τη θέση του. Το υλικό το οργανώνει, ώστε να παρουσιάζει πληρότητα, ενότητα, αλληλουχία, σαφήνεια, ακρίβεια και φυσικότητα.

Πληρότητα παρουσιάζει ένα δοκίμιο, όταν το αποδεικτικό υλικό αναπτύσσει επαρκώς (σε βάθος και πλάτος) την κύρια ιδέα / θέση.

Ενότητα παρουσιάζει ένα δοκίμιο, όταν το αποδεικτικό υλικό επιλέγεται προσεκτικά και οργανώνεται, προκειμένου να συνάγονται λογικά και αβίαστα συμπεράσματα.

Αλληλουχία παρουσιάζει ένα δοκίμιο, όταν το περιεχόμενο και τα διάφορα μέρη του σχετίζονται άμεσα με την κύρια ιδέα (ενότητα), αλλά και συνδέονται λογικά μεταξύ τους. Η αλληλουχία πετυχαίνεται με τη σαφή διάκριση των μερών του δοκιμίου (πρόλογος, κύριο μέρος και επίλογος) και των επιμέρους νοηματικών ενοτήτων. Γενικότερα, με τη σωστή διάταξη του υλικού, δηλαδή τη λογική διευθέτησή του σε όλη την έκταση του δοκιμίου, γενικά και ειδικά, μέσα σε κάθε παράγραφο.

• Επίλογος

Στον επίλογο ο δοκιμιογράφος παρουσιάζει συμπυκνωμένα όσα έχει ήδη παραθέσει στο κύριο μέρος. Ο επίλογος, επειδή δεν έχει αναπτυξιακό χαρακτήρα, πρέπει να είναι σύντομος και περιεκτικός.

Είδη δοκιμίου (αποδεικτικό και στοχαστικό) – Χαρακτηριστικά

	ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ (επιστημονικά χαρακτηριστικά)	ΣΤΟΧΑΣΤΙΚΟ ΔΟΚΙΜΙΟ (λογοτεχνικά χαρακτηριστικά)
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	Κυρίαρχη η επιστημονική ιδιότητα, ο γνωστικός εξοπλισμός.	Κυρίαρχη η ιδιότητα του λογοτέχνη, η ευαισθησία, η φαντασία, η υποκειμενικότητα.
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Παρατηρήσεις, διαπιστώσεις, επισημάνσεις, προβληματισμοί, ιδέες του συγγραφέα. Λογικό περιεχόμενο, αξιόπιστη, ρεαλιστική απεικόνιση της πραγματικότητας.	Παρατηρήσεις, προβληματισμοί, ιδέες, αλλά και εμπειρίες, υποκειμενικές αισθήσεις, οράματα, προσωπικές συλλήψεις και συναισθήματα του συγγραφέα. Βιωματικό περιεχόμενο, πλασματική απεικόνιση της πραγματικότητας.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ – ΔΟΜΗ	Λογική διάταξη - δόμηση του λόγου. Τριμερής διαίρεση: – Πρόλογος /εισαγωγή-ισχυρισμός – Κύριο μέρος / ανάπτυξη-απόδειξη – Επίλογος / συμπέρασμα	Συνειρμική: διαισθητική ανάπτυξη των ιδεών. Δεν είναι εύκολο να ανιχνεύσουμε τη σχέση θέση-απόδειξη. Ενδιαφέρει περισσότερο η ύφανση του λόγου κι όχι η λογική που διέπει το δοκίμιο. Η συνεκτικότητα στηρίζεται στη συνειρμική σύνδεση των παραγράφων. Η οργάνωση του κειμένου δεν ακολουθεί κανόνες λογικής απόδειξης, καθώς το βάρος πέφτει στις περιγραφές, τις αφηγήσεις, τις μεταφορές και τις παρομοιώσεις, που συνθέτουν ποιητικές εικόνες.
ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ	Κυρίαρχη η επίκληση στη λογική.	Κυρίαρχη η επίκληση στο συναίσθημα.
ΓΛΩΣΣΑ	Δηλωτική- κυριολεκτική. Αφηρημένες λέξεις και ειδικοί όροι. Λογιότερες λέξεις. Χρήση συνεκτικών μορίων. Χρήση λέξεων και εκφράσεων που: – προσδιορίζουν το ποσοστό αλήθειας των λεγομένων (πιθανώς, βεβαίως), – φανερώνουν την οπτική γωνία θεώρησης των λεγομένων (οικονομική, κοινωνική, πολιτική), – ανακαλύπτουν την πρόθεση αναδιατύπωσης (αναλυτικά, συνοψίζοντας)	Συνυποδηλωτική- μεταφορική. Παρέκκλιση από τη γλωσσική νόρμα. Προφορικότητα στην έκφραση: χρήση καθημερινών λέξεων –εκφράσεων. Σχήματα λόγου (μεταφορές, παρομοιώσεις, αναλογίες, εικόνες). Χρήση συμβόλων. Λέξεις-εκφράσεις με συγκινησιακή φόρτιση. Λογοτεχνικότητα- καλαίσθητη διατύπωση.
ΠΡΟΘΕΣΗ – ΣΚΟΠΟΣ	Απόδειξη μιας θέσης: ο δοκιμιογράφος κρίνει ή εκλαϊκεύει επιστημονικά θέματα, διασαφηνίζοντας κάποια σημεία τους που δεν είναι κατανοητά. Πληροφορεί, ερμηνεύει, αποδεικνύει, μεταδίδει στο ευρύ κοινό γνώσεις φιλτραρισμένες από την προσωπικότητά του. Θεμελίωση, ανασκευή θέσης, πληροφόρηση, πειθώ.	Ελεύθερος στοχασμός: ο δοκιμιογράφος περιδιαβαίνει ελεύθερα πάνω σε ένα θέμα και εκφράζει τις προσωπικές του παρατηρήσεις, εκτιμήσεις και προβληματισμούς, που τα αντλεί από τη γενική πείρα της ζωής του, τις γνώσεις, τις σκέψεις και τη φαντασία του. Εξομολογητικός τόνος, με απώτερο σκοπό να προκαλέσει αισθητική συγκίνηση. Να τέρψει, να προβληματίσει.
ΥΦΟΣ	Σοβαρό, επίσημο, αυστηρό, επιστημονικό.	Γλαφυρό, άμεσο, οικείο, προσωπικό, παραστατικό.

ΣΚΟΠΙΑ – ΟΠΤΙΚΗ

Αντικειμενική:

- **Τεκμηρίωση** με βάση τις γνώσεις.
- **Ρεαλιστική** απεικόνιση της πραγματικότητας.
- Προσεγγίζει τον **επιστημονικό λόγο** και
- έχει **αποδεικτικό χαρακτήρα**.

Υποκειμενική:

- **Προσωπική σκοπιά**, ελευθερία ερμηνείας του θέματος, παράθεση υποκειμενικών κρίσεων που σχετίζονται με την παρατήρηση ή τη φαντασία.
- **Βιωματική – πλασματική απεικόνιση της πραγματικότητας**.
- Προσεγγίζει τη **λογοτεχνία** (πλούτος ιδεών και έκφρασης).

Χρήσιμη πληροφορία: Είναι απαραίτητο να τονιστεί πως ο παραπάνω διαχωρισμός δεν είναι απόλυτος, γιατί τα δοκίμια εμφανίζουν μια ευρύτατη πολυτυπία και ο τρόπος σύνθεσής τους χαρακτηρίζεται από ρευστότητα. Αυτό σημαίνει ότι τα χαρακτηριστικά του αποδεικτικού δοκιμίου εντοπίζονται και στο στοχαστικό και αντίστροφα. Εκείνο, επομένως, που τελικά καθορίζει το είδος είναι η συχνότητα στην οποία απαντά το κάθε στοιχείο, ο βαθμός στον οποίο τα πρώτα ή τα δεύτερα διαμορφώνουν τον ιδιαίτερο χαρακτήρα, το «χρώμα» και το ύφος του κειμένου. Για το λόγο αυτό, τα δοκιμακιά κείμενα μπορεί να παρουσιάζουν ποικίλες διαβαθμίσεις, ξεκινώντας από καθαρά αποδεικτικά και καταλήγοντας σε λογοτεχνικά.

ΔΟΚΙΜΙΟ & ΑΛΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΚΑ ΕΙΔΗ

ΔΟΚΙΜΙΟ & ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τα είδη του επιστημονικού λόγου είναι η πραγματεία, η μελέτη, η διατριβή και η μονογραφία. Αφού ορίσουμε σύντομα τις έννοιες, θα επικεντρωθούμε στη σύγκριση του δοκιμίου με την πραγματεία ή μελέτη, χωρίς να κάνουμε τη λεπτή σημασιολογική διάκριση μεταξύ αυτών των

δύο ειδών του επιστημονικού λόγου.

ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ	ΜΕΛΕΤΗ	ΔΙΑΤΡΙΒΗ	ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ
Γραπτή έκθεση, σχετικά εκτενής, μιας επιστημονικής έρευνας και των πορισμάτων στα οποία καταλήγει.	Γραπτή εργασία που προκύπτει ύστερα από συστηματική έρευνα ενός θέματος και αποτελεί μεθοδική έκθεση των πορισμάτων της.	Εξέταση ενός επιστημονικού θέματος από όλες τις απόψεις του με τρόπο εξαντλητικό, χωρίς να αφήνει χάσματα ή κενά. Πρόκειται για μεθοδική διείσδυση στο βάθος ολόκληρου του θέματος.	Έρευνα σε ένα απόλυτα εξειδικευμένο και αυτοτελές θέμα.

Ομοιότητες δοκιμίου και επιστημονικού λόγου (πραγματείας ή μελέτης)

- Θέματα: ευρύτητα και ποικιλία θεμάτων.
- Μέθοδος: αποδεικτική.
- Υλικό: επιστημονικό.
- Πρόθεση (διδασκτική): επιζητούν να διασαφηνίσουν και να καταδείξουν την αλήθεια ή το ψεύδος ενός θέματος, του οποίου το κύρος αμφισβητείται, καθώς και να εξακριβώσουν μεθοδικά τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας ιδέας, ώστε να είναι σαφής.

Διαφορές

	ΔΟΚΙΜΙΟ	ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Προσωπική- υποκειμενική, λογική αλλά και διαισθητική, εμπειριοκρατική προσέγγιση ενός επιστημονικού ή άλλου θέματος. Παρουσίαση μιας ή ορισμένων πτυχών, κατάθεση στοχασμών, προβληματισμών, διατύπωση θέσεων, χωρίς οριστικό και δεσμευτικό χαρακτήρα.	Συστηματική, μεθοδική διερεύνηση, αντικειμενική-απρόσωπη ανάπτυξη ενός ειδικού επιστημονικού θέματος. Παρουσίαση όλων των πτυχών, διείσδυση σε λεπτομέρειες, εξάντληση του θέματος, εξαγωγή τεκμηριωμένων, οριστικών συμπερασμάτων.
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	Άνθρωπος των γραμμάτων. Στοχαστής.	Επιστήμονας, ειδικός. Μελετητής.
ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ	Επίκληση στη λογική, στο συναίσθημα, στην αυθεντία.	Επίκληση στη λογική, στην αυθεντία.
ΓΛΩΣΣΑ	Αισθητικά επεξεργασμένη. Λογοτεχνική σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.	Δηλωτική, λιτή, ακαλλώπιστη. Επιστημονική ορολογία, ειδικό λεξιλόγιο. Ακριβολογία και σαφήνεια στη διατύπωση.
ΥΦΟΣ	Υποκειμενικό, προσωπικό, οικείο, άμεσο, συναισθηματικά φορτισμένο σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.	Σοβαρό, επίσημο, απρόσωπο, ψυχρό, αντικειμενικό, ουδέτερο.
ΚΟΙΝΟ – ΔΕΚΤΗΣ	Ευρύ κοινό μορφωμένων, καλλιεργημένων, προβληματισμένων ανθρώπων.	Περιορισμένο, ειδικό κοινό επιστημόνων, μελετητών, επαγγελματιών.
ΣΚΟΠΟΣ	Ανάπτυξη προβληματισμού, ευαισθησίας, καλλιέργεια, τέρψη του δέκτη. Πρόθεση: <ul style="list-style-type: none"> • να ευαισθητοποιήσει • να προβληματίσει • να τέρψει • να αποδοκιμάσει/ επιδοκιμάσει 	Μετάδοση συγκεκριμένων γνώσεων, μόρφωση του δέκτη. Πρόθεση: <ul style="list-style-type: none"> • να πείσει/αποδείξει • να ερμηνεύσει • να περιγράψει • να πληροφορήσει • να ενημερώσει

ΔΟΚΙΜΙΟ & ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Τα είδη του δημοσιογραφικού λόγου είναι το **άρθρο**, η **επιφυλλίδα** και το **χρονογράφημα**.

ΑΡΘΡΟ	ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ	ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ
<p>Δημοσίευμα/ δημοσιογραφικό κείμενο σε εφημερίδα ή περιοδικό:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διακρίνεται σε άρθρο δημοσιογραφικό, γνώμης και επιστημονικό. - Συντάσσεται από δημοσιογράφο ή συνεργάτη (πολιτικό, καλλιτέχνη, ακαδημαϊκό, κ.ά.). - Αναφέρεται σε ζητήματα της τρέχουσας επικαιρότητας 	<p>Τύπος δημοσιογραφικού κειμένου σε εφημερίδα ή περιοδικό:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συντάσσεται από πρόσωπο ειδικό πάνω στο θέμα. - Αναφέρεται σε διάφορα θέματα (φιλολογικά, επιστημονικά, κοινωνικά, πολιτικά κ.ά.). - Έχει μικρή έκταση, όπως το άρθρο. 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημοσιογραφικό κείμενο με λογοτεχνικό και επικαιρικό χαρακτήρα. - Σχολιάζει με εύθυμο, παιγνιώδη, χιουμοριστικό και ελαφρύ τρόπο, με ειρωνική διάθεση ποικίλα κοινωνικά, πολιτιστικά ή πολιτικά θέματα.

(ειδικό, επικαιρικό θέμα γενικού ενδιαφέροντος).
 - Το ύφος του κειμένου είναι συνήθως απλό, ώστε να γίνεται **κατανοητό από το ευρύ κοινό**.
 - Λογική διάρθρωση ιδεών.

– Ο επιφυλλιδογράφος μπορεί να ξεκινήσει από ένα επίκαιρο θέμα, αλλά δεν μένει προσκολλημένος στο επίκαιρο. Προχωρά σε παρατηρήσεις και σκέψεις **διαχρονικού χαρακτήρα** και γενικότερου ενδιαφέροντος.

Η επιφυλλίδα διαφοροποιείται από το άρθρο:

- στην **επικαιρότητα**: Η επιφυλλίδα δεν έχει επικαιρικό χαρακτήρα. Ο επιφυλλιδογράφος, όμως, **μπορεί να ξεκινήσει από ένα επίκαιρο θέμα, αλλά δεν μένει σε αυτό και προχωρεί σε σκέψεις και παρατηρήσεις διαχρονικού χαρακτήρα** και γενικότερου ενδιαφέροντος. Για τον λόγο αυτό, δεν θεωρείται απλώς ένα άρθρο πολιτικής ανάλυσης, εντασσόμενο στην ερμηνευτική δημοσιογραφία, αλλά αποτελεί κάτι ευρύτερο, ένα είδος «δοκιμιακού άρθρου».
- στην **πληροφορικότητα**: Το άρθρο, ακόμη και το ερμηνευτικό, μεταφέρει πληροφόρηση για γεγονότα, καταστάσεις κ.λπ., στοιχείο που δεν υπάρχει στην επιφυλλίδα.
- στο **περιεχόμενο**: Η επιφυλλίδα έχει τη μορφή φιλολογικής κριτικής και είναι εγκυκλοπαιδικού, συνήθως, χαρακτήρα.
- Ο επιφυλλιδογράφος είναι **πρόσωπο ειδικό**, κάτι που δεν ισχύει συνήθως για τον αρθρογράφο.

ΔΟΚΙΜΙΟ & ΑΡΘΡΟ

	ΔΟΚΙΜΙΟ	ΑΡΘΡΟ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	Μέση έκταση	Ως προς την έκταση είναι συνήθως συντομότερο από ένα δοκίμιο. Έχει τίτλο (ουδέτερο, αποδοκιμαστικό ή επιδοκιμαστικό).
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	Επικαιρικός χαρακτήρας. Ακόμα κι αν αφορμάται από ένα γεγονός της επικαιρότητας, ωστόσο προχωρά σε ενατενίσεις βαθύτερες, ευρύτερες και διαχρονικές . Αναζητά θέματα πανανθρώπινου ενδιαφέροντος και τα προσεγγίζει διαχρονικά. Κινείται ανάμεσα στην επιστήμη και τη λογοτεχνία ή τη φιλοσοφία («υβρίδιο»).	Έχει επικαιρικό χαρακτήρα. Κινείται αποκλειστικά στον χώρο της ερμηνευτικής δημοσιογραφίας (π.χ. άρθρα εφημερίδων) ή της επιστήμης (π.χ. επιστημονικά άρθρα). Δεν έχει σχέση με τη λογοτεχνία.
ΠΟΜΠΟΣ	Ο δοκιμιογράφος είναι συνήθως άνθρωπος με μόρφωση, προβληματισμούς, γνώσεις και ευαισθησίες.	Επαγγελματίες δημοσιογράφοι αλλά και άλλοι (π.χ. επιστήμονες, συγγραφείς, πολιτικοί, καλλιτέχνες ή περιστασιακοί συνεργάτες).
ΔΕΚΤΗΣ	Προορίζεται να διαβαστεί από κάθε πιθανό αναγνώστη με προβληματισμούς, ανησυχίες και ευρύτητα ενδιαφερόντων.	Το ευρύτερο κοινό των πάσης φύσεως αναγνωστών του Τύπου. Το πλατύ κοινό. Όχι απαραίτητα ένα κοινό μορφωμένων, που έχουν κάποια βασική παιδεία και ορισμένες πνευματικές ανησυχίες, τις οποίες

		το αναγνωστικό κοινό του Τύπου δεν είναι απαραίτητο να διαθέτει.
ΓΛΩΣΣΑ	Χρήση της δηλωτικής αλλά και της συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας, ανάλογα με το είδος του δοκιμίου, τον στόχο και το προσωπικό ύφος του δοκιμιογράφου.	Η κυριολεκτική έκφραση (αναφορική λειτουργία της γλώσσας) που απομακρύνει αποφασιστικά το άρθρο από τη λογοτεχνία και που, κάποτε, το φέρνει πολύ κοντά στον επιστημονικό λόγο. Άλλοτε καθημερινό λεξιλόγιο, μερικές φορές ακόμα και αρκετά κοντά στην καθομιλουμένη γλώσσα.
ΤΡΟΠΟΙ ΠΕΙΘΟΥΣ	Όλοι οι γνωστοί τρόποι πειθούς	Χρησιμοποιούνται, όταν στόχος του άρθρου είναι να πείσει και όχι να παρουσιάσει αντικειμενικά ένα γεγονός.
ΥΦΟΣ	Προσωπικό και οικείο, αλλά και απρόσωπο, σοβαρό και αντικειμενικό, αναλόγως του είδους του δοκιμίου.	Απρόσωπο, αντικειμενικό. Απλή σύνταξη (πληθώρα κύριων προτάσεων και μικρών σε έκταση περιόδων).
ΔΟΜΗ	Ανάλογα με το είδος του δοκιμίου (αποδεικτικό ή στοχαστικό).	Δομή ανεστραμμένης πυραμίδας (τίτλος, περίληψη, ανάλυση/ ανάπτυξη): η καθαρή δομή που διευκολύνει τη γρήγορη, εύκολη ή ακόμα και διαγώνια ανάγνωση του άρθρου.
ΣΚΟΠΟΣ - ΣΤΟΧΟΣ	Η πληροφόρηση των δεκτών, η οποία μάλιστα δεν σχετίζεται με επίκαιρα, αλλά με διαχρονικά θέματα. Η εξωτερίκευση και έκφραση προσωπικών απόψεων του πομπού πάνω σε ένα θέμα της αρεσκείας του.	Η ενημέρωση-πληροφόρηση του αναγνωστικού κοινού πάνω στα βασικά γεγονότα των ημερών. Η έκφραση προσωπικής άποψης και διαφόρων προσωπικών σχολίων πάνω στην επίκαιρη είδηση (ερμηνευτική δημοσιογραφία).

Δοκίμιο και Επιφυλλίδα

Βασικές ομοιότητες της επιφυλλίδας με το δοκίμιο :

- Και τα δύο κειμενικά είδη συντάσσονται από πνευματικούς ανθρώπους, ανθρώπους ειδικούς σε κάποιο κλάδο της επιστήμης και όχι από επαγγελματίες δημοσιογράφους.
- Και τα δύο κειμενικά είδη απευθύνονται στο πλατύ κοινό, όμως σε ένα κοινό με κάποια βασική παιδεία και με πνευματικές ανησυχίες, που θα ενδιαφερθεί να μάθει τις απόψεις ενός ειδικού πάνω σε ένα επιστημονικό ή άλλο ειδικό θέμα.
- Ούτε η επιφυλλίδα ούτε το δοκίμιο έχουν επικαιρικό χαρακτήρα. Ακόμα κι αν λάβουν την αφορμή της συγγραφής τους από κάποιο επίκαιρο γεγονός, δεν εξαντλούνται στο επίκαιρο, αλλά επιχειρούν αναγωγή στο **διαχρονικό** και το μόνιμο.
- Και τα δύο κειμενικά είδη συντάσσονται με πρόθεση να παρουσιαστούν και να αναλυθούν οι απόψεις του πομπού πάνω σε ένα ειδικό θέμα, αλλά και (ενδεχομένως) να πειστούν οι δέκτες για τη βασιμότητα και την αξία των απόψεων αυτών.

• Και στα δύο κειμενικά είδη, η γλωσσική έκφραση είναι πιο προσεγγμένη, απαιτητική, φροντισμένη (ειδικότερο λεξιλόγιο, πιο πολύπλοκη σύνταξη με συχνό υποταγμένο λόγο κ.λπ.), πράγμα το οποίο δεν ισχύει πάντοτε σε ένα δημοσιογραφικό άρθρο.

Βασικές διαφορές με το δοκίμιο:

- Η επιφυλλίδα έχει συνήθως μικρότερη έκταση από το δοκίμιο.
- Ο επιφυλλιδογράφος εκμεταλλεύεται, ανάλογα και με τις προθέσεις του, τα τυπογραφικά μέσα-τεχνάσματα, για να εστιάσει καλύτερα την προσοχή του δέκτη του και να αυξήσει την αποδεκτότητα του μηνύματός του.
- Η επιφυλλίδα δημοσιεύεται αναγκαστικά σε έντυπο (εφημερίδα κατά κύριο λόγο).

Amicus Verbi - Νεκτάριος Πήχας